

**»MLADI ZA NAPREDEK MARIBORA«
16. SREČANJE**

**LJUDSKE ZBADLJIVKE, SMEŠNICE,
VZDEVKI, ŠALJIVE PESMI
IZ NAŠEGA KONCA**

KULTURNA DEDIŠČINA

**Mentor:
Marta KOVAČEC**

**Avtorji:
Denis GORIČAN 5.b
Matej PODLESNIK 5.b
Marko LESJAK 7.b**

Leto: 1999

OŠ Lovrenc na Pohorju

OBSEG NALOGE:

Naloga je napisana na 21 straneh.

Priloga obsega: Anketo,
zemljevid Lovrenca na Pohorju

DR 39 GORIČAN D.

Ljudske

O 18. 10. 1999 / 5318

LN = 64817

KAZALO

OBSEG NALOGE	stran 2
KAZALO	stran 3
I. POVZETEK NALOGE	stran 4
II. NAMEN IN CILJI	stran 5
III. NAČINI ZA DOSEGANJE CILJEV	stran 6
IV. VSEBINA	stran 7,8
1. UVOD	
V. POVZETEK ANKETE	stran 9 do 15
VI. POGOVOR S KRAJANI	stran 16,17
VII. ANALIZA	stran 18
VIII. LITERATURA	stran 19
IX. ZAHVALA	stran 20
X. PRILOGE	stran 21

I. POVZETEK NALOGE

Z raziskovalno nalogo smo želeli spoznati in zapisati ljudske zbadljivke, smešnice, vzdevke in šaljive pesmi, ki so nastale in še nastajajo iz najrazličnejših razlogov v našem kraju.

Ugotovili smo, da naši krajani le malo vedo o tej temi. Včasih je bilo vzdevkov, hudomušnic več.

Vzdevki, hudomušnice so bile včasih nesramne, drugič šaljivi, hudomušni, povezani z videzom, anekdoto, kakšnim pripetljajem in podobno.

II. NAMEN IN CILJ

Raziskovalci smo si zadali nalogo, da najprej o ljudskih zbadljivkah, smešnicah, vzdevkih in šaljivih pesmi poiščemo ustrezno literaturo. Ker pa smo o tem našli zapisanega zelo malo, smo se odločili, da se lotimo dela na terenu. Sestavili smo tudi anketo.

Pričakovali smo, da bomo tako spoznali in zapisali čimveč ljudskih zbadljivk, vzdevkov, šaljivih pesmi.... Kako, kdaj in zakaj so nastali.

III. NAČINI ZA DOSEGANJE CILJEV

Raziskovalci smo si najprej zadali nalogo, da poiščemo literaturo o tej temi. Ker pa smo o tem našli zapisanega zelo malo, smo se odločili, da sestavimo anketna vprašanja. Anketo smo razdelili med starejše krajanke.

Lotili smo se tudi dela na terenu, ki je temeljilo na razgovoru z domačini, na ustnem izročilu.

IV. VSEBINA

1. UVOD

Veliko lepega je okrog nas, a v vsakdanjem hitenju marsičesa ne opazimo. Če pa postanemo, si vzamemo čas, nas čaka prava avantura in resnično bogastvo. Več ko spoznaš, večja je tvoja želja po novem spoznanju. Več ko veš, bolj se zavedaš, koliko je vsega, kar bi še morali vedeti.

Ves svet pozna ljudske zbadljivke, ki so nastale in še nastajajo iz najrazličnejših razlogov, vedno pa je vmes človeška duhovitost. Slovenci pri tem nismo izjema in poznamo zbadljivke vseh vrst. Čeprav predvidevamo, da je bilo v starejših časih duhovitega zbadanja več.

Ljudske zbadljivke so del naše splošne ljudske kulture, del kulturne zgodovine, ki je že precej pozabljena in po krivem prezrta.

Ena od vrst zbadanja je tista, ki se tiče prebivalcev raznih krajev. Včasih življenje ni bilo tako uniformirano, ko so vasi »stale bolj same zase«, ko je bila urbana podoba na slovenskem bistveno drugačna, so se naši predniki iz vasi, mest in trgov prav radi zmerjali in prebivalce sosednjih krajev »dajali v nič« .

Vsaka vas je iskala svojo identiteto, enkratnost, tudi s tem, da se je v odnosu do drugih, posebno sosednjih krajev, s katerimi so bili ljudje vezani na enako življenjsko okolje in bili hkrati zaradi sosedstva v tesnejših medsebojnih stikih, skušala nekako postaviti zase.

Krajani so tako iskali bodisi slabosti, bodisi šibke točke drug drugega, da bi denimo prikrili svoje.

Včasih pa sploh ni šlo za napake, ampak za čisto škodoželjnost. Število krajev se lahko ponaša s številnimi resničnimi prigodami s hudomušno vsebino.

Lovrenc na Pohorju

Legla naselja Lovrenc na Pohorju zavzema severni del vzhodnega Pohorja. Naselje leži ob spodnjem delu potokov Radoljna in Slepica, ki sta izdelala prostorno dolino. Na severu loči naselje Lovrenc od Drave Rdeči breg. Vzhodna meja je naselje Kumen. Zahodni rob Lovrenške doline meji na naselje Recenjak.

V našem kraju, si je znal človek že od nekdanj popestrit svoj enoličen vsakdanjih. Znal je opazovati, poslušati, poskrbeti, da se je šala razširila in ohranila med ljudmi.

V. POVZETEK ANKETE

Naša raziskovalna skupina se je odločila za anketo predvsem, ker smo želeli dobiti čim več podatkov o ljudskih zbadljivkah, vzdevkih, šaljivih pesmi nekoč in danes v našem kraju.

Sestavili smo anketo jo razdelili med petošolce, ki so jo potem razdelili med svoje dedke in babice.

Ugotovili smo, da naši krajani le malo vedo o tej temi, saj je bilo odgovorov na vprašanja malo. Včasih je bilo vzdevkov, hudomušnic, smešnic več.

Vzdevki za posamezni kraj, krajane, so bili včasih nesramni, drugič hudomušni, povezani z videzom. anekdoto in podobno.

Zapisali bomo nekaj najbolj zanimivih, duhovitih. Tistih, katere smo največkrat zasledili pri obravnavi – analizi ankete.

Lovrenčani ne poznajo šaljivega imena za svoj kraj.

Drugi ljudje poimenujejo prebivalce Lovrenca na Pohorju: Pohorci (zaradi narečja, živijo na Pohorju), Lovrenčani (živijo v kraju Lovrenc na Pohorju), »ŠentLovrenčani« (včasih je kraj nosil ime Sv. Lovrenc), Zeleni Pohorci (ljudje živijo med zelenimi hribi, gozdovi). Zapisano pa je bilo, da smo Lovrenčani »Republika zase«. (Delamo in se odločamo tako, kot nam »paše«, kot je samo za nas v redu).

Včasih so se deli zaselkov, ulic (neuradno) imenovali drugače, kot sedaj. Zapisali bomo nekaj najpogostejših, kako so se imenovala včasih, kako sedaj in zakaj so nastali.

DANES

VČASIH (Zakaj?)

Gaberca, Počitniško naselje

Konjski britof
Zaradi pokopa konj in drugih živali

Mariborska cesta
(Spodnji del,
pri tovarni »Marles«)

Kurja vas
Imeli so doma veliko kokoši

Kovaška cesta
(Na drugi strani Radoljne
pri tovarni »Kos in srpov«)

Petelinova vas
(Vzdevek po petelinih)

Naselje Kumen

Hudi kot
V tem predelu so bile hude nevihte-dež, toča, te so napravile veliko škode.

Del naselja Činžat

Loge
Zelena dolina. Tiho mirno. Brez cestnih povezav.

Žagarska pot
Pot k Brunčkovemu ribniku

»Šajs gasa«
- Blatna cesta.
Ljudje, ki so hodili po
tej cesti so bili vedno
blatni.

Zaselek ob Slepnici

Butalija
Neurejen kraj,
vse razmetano.

Recenjak

Jožefova dolina
Hlapec Jože je bil pravi
korenjak. Vedno se je
vozil z »garami« po
bregu navzdol, nazaj
jih je moral nositi.

Spodnji del Kovaške ceste.
(Pri tovarni kos in srpov)

Sinrajhov »plac«
Živijo sami
»Sinrajhiči«.

Ob Radoljni
(Pri Penzionu Bittner)

Ksel haus
Živijo v velikih hišah,
kot podnajemniki.

Ob Slepnici,
proti Gaberci

Čarn »grabn«
Podnevi temno kot
ponoči. Zaradi velike
poraščenosti gozda.

Tudi krajanji so se zbadali damo med seboj in si dajali razne vzdevke, glede na to , kje so živelji.

Blokovci: živijo v blokij. So nekaj več kot ostali krajanji. Npr.: Fakovci, ki živijo v starih občinskih hišah in nimajo angleškega WC, tako kot oni v bloku.

Tržani: sami »važiči«, z razliko od onih, ki živijo v okolici, ali na hribih.

Purgarji: krajanji, ki živijo v centru Lovrenca. Imeli so se za več vredne. (Za prave meščane).

Fokerji: živijo v naselju, ki se je včasih neuradno imenovalo Fak.

Rotenberžani: živijo na Rdečem Bregu.

Grobnčani: njihove hiše so postavljene ob potoku Radoljna.

Kojerji,volerji: ljudje, ki so se ukvarjali s temi živalmi.

Pruharji: delavci v kamnolomu.

Te zbadljivke, vzdevke krajanji ne uporabljajo več. V anketi pa je bilo zapisano nekaj vzdevkov, ki so nastali v današnjem času. Npr.: Teksas, Orlovo gnezdo, Beverl hills, Faraonova vas....

Tudi posamezniki so se zbadali med seboj in si dajali najrazličnejše vzdevke. Glede na videz, napake in delo, ki so ga opravljali.

<i>Stokilski Jurč</i>	- Imel je veliko telesno težo. Več kot sto kilogramov.
<i>Blumen Hanika</i>	- Vedno je imela s sabo rože. Hodila na vse pogrebe v kraju.
<i>Gajšič</i>	- Na hrbtu je nosil koš. V njem je prenašal kruh in ga prodajal krajanom.
<i>Grenija</i>	- Prodajala sladkorčke na »štantih« ob raznih prireditvah.
<i>Knedohter</i>	- Zeliščar v kraju
<i>Šolmašter</i>	- Učitelj
<i>Lačni Franc</i>	- Vedno je bil lačen in žejen.
<i>Stroder</i>	- Naganjal je otroke, ki so prišli k hiši po hrano.
<i>Sveta Jula</i>	- Ženska, ki je venomer hodila v cerkev.
<i>Firbjevka</i>	- Njen oče je delal v tovarni in barval kose.
<i>Šnopek</i>	- Rad je pil žganje.
<i>Veselička</i>	- Vesela ženska. Bila na vseh zabavah.

Teh vzdevkov danes ne slišimo več. Nastali pa so novi . Napisali jih bomo nekaj tistih, ki jih pogosto slišimo.

Fotopček, Picek, Persi, Bolding, Runo, Krampek, Pinkpanter, Štirik, Tukla, Junkar, Pončo, Risanka, Čungalunga, Žuči, Škornškrip....

V anketi je bilo napisano nekaj pesmi, ki pripovedujejo o našem kraju in imajo šaljivo vsebino.

Nekaj jih bomo navedli: (dobesedni zapis v anketi)

**PRELJUBI ŠENT LOVRENC,
KAKO SI TI LEP,
JE MAJČKENA FARA,
PA DOSTI DEKLET.**

**PEPCA PLEŽE NA DREVO,
JOŽA LEZE GOR ZA NJO....**

**O POHORSKEM KMETU VAM HOČEM ZAPET,
KAK MORA UBOGA SROTA ŽIVET.
KMA ŽAGE, MLINE, VISOKE PLANINE,
TRI PARE VOLOV, PA TOLARJEV STO.
ŽE VJUTRO OB PETIH NA PLANINCI VREŠČI,
KO HLODE NABAŠE, PA K ŽAGI FRČI.**

**VOGLAR MA ŠEST OTROK,
BOSI SO VSI NA OKROG.
VOGLAR PAČ MORA BIT MOJ.
SRAJCO MA SPEGLANO,
Z VOGLOM NAMAZANO.
VOGLAR PAČ MORA BIT MOJ.
JOPIČ MO ŽOMETEN, DA BIL BI BOLJ POMETEN.
VOGLAR PAČ MORA BIT MOJ.**

**KOLOVRAT TIHO SE VRTI,
IZ NJEGA PESEM SE GLASI,
KAKO JE MATI SKRIBNO PLETLA,
OBLEKE LEPE, NAM JE SPLETILA....**

**V LOVRENŠKI FORI JE FANTIČEK MLADI,
PREBRISANE GLAVE, UČIL SE JE RAD.
VESELO BILO NJEGOVO SRCE
ALI TONČEK MU JE BILO IME.**

**ZA PUSTNI PONDILENK JE BLO,
KO CVIRNO PRAV DARO JE ŠLO.
ZA PEČ SE JE VSEDO, KLOBOSE JE JEDO,
DOKLER MU ŠE V HLOČE NI VŠLO.**

TAM NA KLOPNEM VARHI,....

V anketi je bil naslov hudomušne pesmi: Klopnovarški Miha.
Iz zapisa je razvidno, da so jo napisali trije gozdni delavci, ki so bili
jezni na Miheja in so ga tako hoteli zasmehovati.
Njegovi domači ne želijo, da bi pesem objavili.

VI. POGOVOR S KRAJANI

Po pregledu anket, smo se odločili, da obiščemo starejše ljudi iz posameznih zaselkov, kjer se je pogosto uporabljal hudomušni izraz za naselje.

Zanimalo nas je, kakšen občutek so imeli ti ljudje, ko so jih drugi zbadali in če se ti vzdevki še danes pojavljajo.

Zapisali bomo nekaj njihovih pripovedi.

Po pripovedovanju Ane OBRULJ (67 let), stanuje v Gaberci (Konjski britof).

Ob tem vzdevku se je počutila užaljeno, saj na njihovi zemlji niso pokopavali konj.

Vzdevek uporabljajo le še starejši krajan

Štefka BRUNČKO (75let) Kurja vas.

Ve da se vas imenuje zaradi velikega števila kokoši, ki so jih včasih imeli. Ime je ne moti, še danes se uporablja.

Terezija IRŠIČ (52 let) .(Jožetova dolina) Rdeči breg.

Ponosna je, da so imeli v svoji mali dolini takšno ime po hrabrem Jožetu.

Ime Jožetova dolina se sedaj le malo omenja.

Katarina LESJAK (73 let) Gornji trg.

Preden so se preselili v »trg« so živeli na kmetiji v majhni hišici, ki je bila last kmeta. Zato so jih imenovali »oferi«.

Prav ponosna je bila, ko so se preselili v trg – središče kraja. Imenitno se ji je zdelo, če so jih drugi imenovali »purgerje«.

Teh imen sedaj ne uporabljajo več.

VII. ANALIZA

Zbadljivke, vzdevke, smešnice, šaljive pesmi so bile, so in bodo. Včasih so bile vezane na takratni čas, takratne značilnosti ljudi in njihovega življenja.

Nastajajo nove – pod vplivom medijev, osebnostnih lastnosti posameznika.

Nastajajo hitro, hitro pa jih porinejo v pozabo nove.

Osebnostne so igrive, nekatere hvalijo pozitivne lastnosti (te imajo ljudje radi), druge so žaljive (ljudi žalijo), zato jih ljudje odklanjajo.

Krajevne se ohranjajo dlje časa za tiste predele, ki nakazujejo njihovo zunanjo podobo. Ponavadi niso žaljiva in jih krajani sprejemajo.

Z naseljevanjem ljudi v bloke, gradnja zaselkov, ulic so nastale zbadljivke, ki nakazujejo razliko v njihovem načinu življenja (bogastvo, revščina, skromnost, urejenost, neurejenost...).

Pesmi se zaradi pojočega, ritmičnega besedila ohranijo dlje časa. Njihova prvotna vsebina se pozablja in dopolnjuje z različicami.

UGOTOVITEV

Zanimivo bi bilo tako raziskovanje ponoviti čez nekaj let.

IX. ZAHVALA

Prisrčno se zahvaljujemo vsem, ki ste bili pripravljeni z nami sodelovati in nam pomagali pri raziskovanju.

Posebej se zahvaljujemo še:

- gospe Hildi LADINEK in gospe Olgi KASJAK za svetovanje,
- gospe Emi KUPNIK za prepisovanje naloge,
- Andreju RAKOVNIKU za vezavo.

HVALA VAM

**Matej, Denis, Marko in
mentorica Marta Kovačec**

X. PRILOGE

Zemljevid Lovrenca na Pohorju.

En izvod ankete.

ANKETA

Ves svet pozna ljudske zbadljivke, smešnice, hudomušnice, vzdevke, šaljive pesmi, ki so in še nastajajo iz najrazličnejših razlogov. Gre za del naše ljudske kulture, del kulturne zgodovine, ki je že precej pozabljena. Da pa ne bi vsega pozabili, sva se odločila, da poiščeva, raziščeva in zapiševa ljudske zbadljivke, smešnice, hudomušnice v našem domačem kraju.

Za to svoje raziskovanje prosiva za vašo pomoč.

Preberite vprašanja in napišite čimveč, kar veste o tem.

- 1.a) Ali morda poznate šaljivo ime za svoj domači kraj? Kako je to ime nastalo in zakaj?

- b) Kako so se neuradno imenovali deli zaselkov, vasi, novih naselij na vašem območju včasih in kako se imenujejo danes?

DANES: _____

VČASIH: _____

- c) Veste od kod in zakaj vzdevek za določeno naselje?

- d) Kako drugi imenujejo prebivalce v Lovrencu?

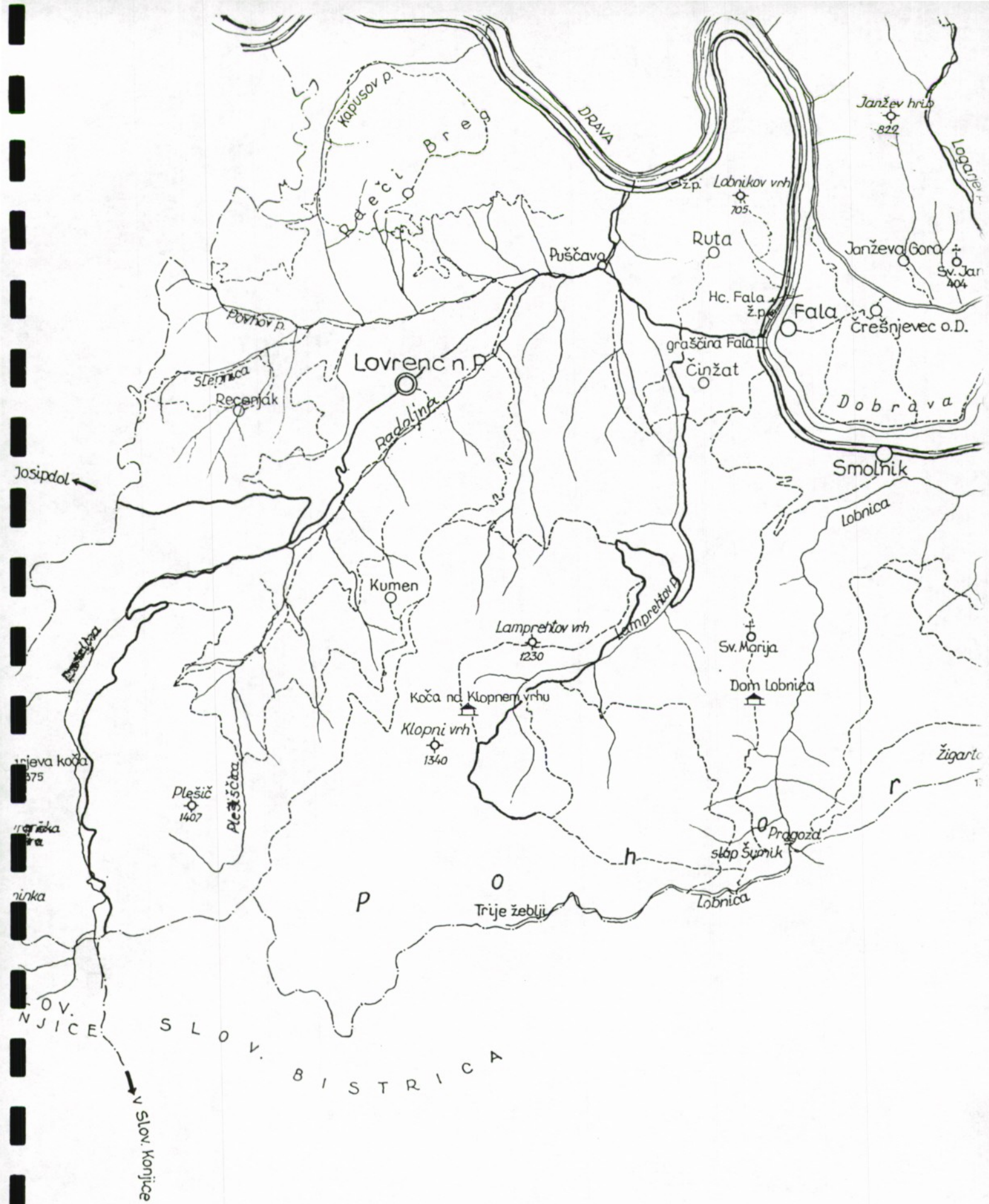
Iz kakšnega vzroka?

2. Kako so se vaščani, krajani zbadali med seboj, si dajali razne vzdevke v našem kraju (kdaj, zakaj, komu)?

Kako je s tem danes?

3. Poznate zbadljivke in šaljive pesmi o svojem kraju? Če jo, jo zapišite, pa tudi to, kako, kdaj in zakaj je nastala!

Najlepša hvala za vašo pomoč!

KNJIŽNICA PEDAGOŠKE FAKULTETE

D R 39
GORIČAN D.
Ljudske

199905318

UNIVERZA V MARIBORU

COBISS 0